

Razvoj učne motivacije: pomoč učencu s posebnimi potrebami z vključevanjem elementov formativnega spremljanja

Development of Learning Motivation: Supporting a Pupil with Special Educational Needs by Incorporating Formative Assessment Elements

Ksenija Mlekuž,
Osnovna šola Sveta Ana

39

Izvleček

Prispevek prikazuje pomoč učencu s posebnimi potrebami, in sicer s čustvenimi motnjami ter primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Primer je bil spremljan v okviru triletnje razvojne naloge *Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje* (Zavor RS šolstvo, 2020–2023). V članku so predstavljeni pristopi, ki jih svetovalni delavec lahko uporabi za graditev in spodbujanje učne motivacije, pri tem pa izhaja iz individualnih potreb učenca. Vključevanje elementov formativnega spremljanja omogoča bolj poglobljeno, usmerjeno in sistematično delo z učencem, hkrati pa učencu omogoča aktivno vključevanje oziroma soustvarjanje procesa pomoči.

Ključne besede:

gradniki učne motivacije, čustvene težave, formativno spremljanje

Abstract

The article demonstrates the provision of support to a pupil with special educational needs, namely with emotional disorders and specific learning disabilities. This case was monitored as part of the three-year development project *Creating Learning Environments for the 21st Century* (National Education Institute of the Republic of Slovenia, 2020–2023). The article presents approaches that a counsellor can use to build and stimulate learning motivation, while basing them on the pupil's individual needs. Incorporating formative assessment elements enables more in-depth, targeted and systematic work with the pupil, while simultaneously enabling the pupil to be actively involved in or to co-create the support process.

Keywords:

building blocks of learning motivation, emotional problems, formative assessment

Uvod

Pri delu z učenci s posebnimi potrebami pogosto opazimo težave z učno motivacijo. Slabši rezultati na učnem področju ali izraziti učni primanjkljaji vodijo v dvom o svojih sposobnostih, občutek nemoči, odpor in nemotiviranost za nadaljnje učenje. Z vključitvijo v triletno razvojno nalogo *Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje* (ZRSŠ, 2020–2023) sem želela iskati in razvijati učinkovite pristope, kako v okviru svetovalnega dela graditi in spodbujati učno motivacijo ter pri tem izhajati iz individualnih potreb in zmožnosti učenca. Hkrati pa je bil moj cilj tudi razvijanje uporabe elementov formativnega spremljanja v procesu individualne pomoči učencu.

V predstavljenem primeru je opisana strokovna podpora, pomoč učencu s posebnimi potrebami v tretjem triletju, ki je z odločbo usmerjen v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo kot otrok s čustvenimi motnjami in primanjkljaji na posameznih področjih učenja (težave s pozornostjo in koncentracijo, slabša samoorganiziranost, šibko bralno razumevanje, specifični primanjkljaji pri matematiki). Ob specifičnih težavah na področju učenja je bilo pri učencu mogoče opaziti tudi veliko čustveno stisko, občutljivost, zapiranje vase, nezaupanje v svoje zmožnosti ter izrazite težave na področju motivacije za šolsko delo.

Vloga motivacije in čustev pri učenju

Kobal Grum in Musek (2009) motivacijo opredelita kot psihološki proces, ki se nanaša na usmerjeno vedenje in z njim povezana čustva, misli, stališča, pojmovanja, prepričanja in druge psihične vsebine. Učna motivacija pa je po Marentič Požarnik (2019) skupni pojem za vse vrste motivacij v učni situaciji; obsega vse, kar daje (od zunaj ali od znotraj) pobude za učenje, ga usmerja, mu določa intenzivnost, trajanje in kakovost.

Tudi Juriševič (2012) pravi, da je motivacija ključni dejavnik dinamike učnega procesa. V obliki različnih motivacijskih sestavin, kot so na primer interesi, atri-

bucije, samopodoba, cilji, zunanje spodbude, vrednote, energetizira učni proces tako, da ga najprej aktivira, nato pa bolj ali manj zavestno usmerja do zaključka učne naloge oziroma učnega cilja. Vedenjski izraz motivacije, ki je ob tem razviden iz učenčevega razmišljanja, čustvovanja in ravnanja, imenujemo učna motiviranost. »Pri tem je pomembno razumeti, da se motivacija vedno dogaja v učencu, da je učenec osrednji vir lastnega motivacijskega delovanja. Učencu torej nikakor ne moremo ‚dati‘ motivacije, saj je ta pravzaprav, že v njem. Drži pa, da z različnimi motivacijskimi spodbudami, ki jih učencem namenimo med poučevanjem, to ‚motivacijo‘ lahko negujemo, ozaveščamo, dodatno krepimo, spodbudimo ali pa, nasprotno, celo pripomoremo k njenemu zniževanju.« (Juriševič, 2012, str. 9)

Kakšna je torej vloga učitelja pri spodbujanju motiviranosti učencev? V priročniku *Spodbujanje motiviranosti za globinsko učenje* (Bizjak idr., 2022, str. 12) je pojasnjena oziroma opisana kompleksnost motivacijskih struktur s »štirimi temeljnimi gradniki učne motivacije. Opredeljeni so kot učenčeve zmožnosti, ki jih učitelj razvija med poukom – gradi učenčevo motivacijsko strukturo:

1. Učenec/-ka zmore uskladiti učne cilje z osebnimi in v njih poiskati osebni smisel.
2. Učenec/-ka zmore uravnavati čustva (prijetna in neprijetna), pozornost in voljo tako, da ga/jo spodbujajo k učinkovitemu doseganju ciljev.
3. Učenec/-ka o sebi razmišlja na način, ki mu/ji v konkretni učni situaciji omogoča usmerjenost v doseganje učnih ciljev (in ne v obrambo občutka lastne vrednosti).
4. Učenec/-ka uporabi socialno mrežo za učinkovito učenje in vzpostavljanje oz. ohranjanje visoke ravni učne motivacije.«

Razvoj gradnikov je mogoč, če je pouk organiziran tako, da omogoča njihovo graditev. Za razvoj kakovostne motivacije in s tem pozitivnega odnosa do učenja pa je potreben tudi načrten razvoj gradnikov. Ob tem je treba dodati, da je delitev na štiri ločene gradnike umetna, saj se pri vsakem posamezniku na svojstven način povežejo v celoto – v posameznikovo motivacijsko strukturo (Bizjak idr., 2022).

Juriševič (2006) v integrativnem modelu učne motivacije ugotavlja, da si učenec v času šolanja pridobiva različne učne izkušnje, na podlagi katerih oblikuje svojo motivacijsko strukturo. To najprej tvorijo posamezne sestavine (cilji, interesi, vrednote, samopodoba, atribucije, zunanje spodbude). Te sestavine se nato začno integrirati med seboj ter oblikujejo specifične motivacijske usmerjenosti. Ob notranji in zunanji motivacijski usmerjenosti doda še usmerjenost nemoč in izogibanje, za katero so značilni predvsem odsotnost nadzora nad lastnim učenjem ter motivacijski cilji izogibanja učenju ter učni neuspešnosti. Slednja motivacijska usmerjenost se povezuje s čustvi, kot so na primer zaskrbljenost, strah, nemoč, žalost, ki se pojavijo kot odgovor na učenčeve učne izkušnje. Juriševič (2012) razlaga, da učenci s tako motivacijsko naravnostjo nimajo nadzora nad lastnim učenjem, v učnih situacijah se počutijo nemočno, njihovi prevladujoči motivacijski cilji so usmerjeni k izogibanju učne neuspešnosti. Medtem ko je za notranjo in zunanjo motivacijsko naravnost značilno samoregulacijsko učenje, se kaže popolna odsotnost slednjega pri učencih, ki imajo naravnost k izogibanju učenju in učnim neuspehom.

Pomen vloge čustev v procesu učenja, kako čustva podpirajo proces učenja, pojasnjuje tudi Bizjak (2022):

- uravnavajo pozornost – določajo, s čim se bo naš razum v danem trenutku ukvarjal;
- izboljšajo zapomnitev: če miselno aktivnost v procesu učenja spremljajo čustva, se v možganih oblikujejo globlje in bolj razvejane nevronske poti.

Pozitiven odnos do učenja učenca spodbuja v globinsko učenje. Odpor do učenja, ki je posledica občutka »ne zmorem«, pa v učencu sproži strategije za obrambo svoje samopodobe.

Individualno delo z učencem in formativno spremljanje

Delo z učencem je potekalo v obliki individualnih tedenskih srečanj, ki so obsegala naslednja področja:

- poglobljanje razumevanja učenca,
- razvoj zmožnosti uravnavanja čustev,

- krepitev akademske samopodobe in razvoj učinkovitih učnih strategij ter samouravnavanja učenja,
- evalvacija napredka (sprotna, končna).

Pri načrtovanju, izvajanju in evalvaciji pomoči učencu sem izhajala iz »štirih temeljnih gradnikov učne motivacije« (Bizjak 2022). Za učenca sem najprej pripravila vprašalnik o učenju, s čimer sem želela dobiti natančnejši vpogled v njegov odnos do učenja, motivacijo in način učenja. Glede na diagnostično oceno so cilji zastavljeni na področju drugega in tretjega gradnika, ob upoštevanju, da so vsi štirje gradniki povezani med seboj:

- učenec se uči uravnavati čustva tako, da ga spodbujajo k učinkovitemu doseganju ciljev;
- učenec razmišlja o sebi na način, ki mu omogoča usmerjenost v doseganje učnih ciljev in ne v obrambo občutka lastne vrednosti.

Drugi gradnik opisuje učenčevo zmožnost uravnavanja čustev, pozornosti in volje, tretji gradnik pa se nanaša na učenčevo razumevanje sebe v učni situaciji. Dejavnosti, ki sem jih v delo z učencem vključevala za razvijanje drugega in tretjega gradnika učne motivacije, podrobneje predstavljam v nadaljevanju.

Zelo pomembno se mi je zdelo v proces pomoči aktivno vključiti tudi učenca. Pri načrtnem razvoju gradnikov učne motivacije sem z vključevanjem elementov **formativnega spremljanja** želela učencu omogočiti soustvarjanje svetovalnega oziroma učnega procesa. Veliko sva se pogovarjala o njegovih močnih in šibkih področjih, osebnih ciljih, interesih, željah, podpornih dejavnostih v šoli ipd. Ugotavljala sva, da ne prepozna nobenega močnega področja pri sebi, da ima izrazito nezaupanja vase in v svoje sposobnosti, da je ob številnih neuspehih žalosten in se zapre vase.

Učenca sem vključila v oblikovanje ciljev oziroma namenov učenja ter kriterijev uspešnosti, da bi mu to omogočilo razumevanje – kaj se bo učil in zakaj ter kaj bo moral znati, narediti, da bo uspešen. Tako je njegovo učenje postajalo bolj osmišljeno, v ciljih je ob vodenju iskal osebni smisel ter se tako učil tudi prevzemati odgovornost za svoje učenje. Učenec je ob tem spremljal svoj napredek, ki temelji na dokazih. Usmer-

jala sem ga s sprotnimi povratnimi informacijami in ga med obravnavo pogosto spodbujala, da je zapisal ugotovitve, načrte, napredek na določenem področju, težave, skrbi itd. Svoje izdelke, izpolnjene delovne liste, zapise in refleksije je zbiral v mapi. S pomočjo gradiva, zbranega v mapi, je lahko spremljal obravnavane vsebine, opravljene dejavnosti, prepoznaval svoj napredek, uspehe, spremembe.

Povratne informacije, ki jih damo učencu, ga spodbujajo k razmišljanju o tem, kako bi svoje delo lahko še izboljšal. Pomembno je, da so razumljive in konkretne ter povezane z nameni učenja in kriteriji uspešnosti, da učenca motivirajo in vodijo v procesu učenja. Izredno pomembne so tudi tiste, ki prihajajo od učenca nazaj k nam, prav tako je nujna izmenjava izkušenj in povratnih informacij z učitelji, ki učenca učijo pri pouku.

Razvijanje drugega gradnika učne motivacije: uravnavanje čustev

Čustva pomembno vplivajo na proces učenja. Z namenom, da učenec ozavešči svoja čustva, o njih razmišlja, jih ubesedi in poveže s konkretnimi situacijami, sem uporabila dejavnost dopolnjevanja povedi na temo čustev (npr. *Vesel sem ... Žalosten sem ... Najbolj sem ponosen ...*). V začetku se je pokazalo, da učenec z učenjem povezuje zgolj neprijetna čustva, kot sta žalost in jeza: *»žalosten sem, ko se trudim, pa mi ne gre; žalosten sem, ker nisem nikjer uspešen, ko dobim slabo oceno; jezen sem, ko se moram učiti ...«*.

V naslednjih svetovalnih pogovorih sva pozornost usmerjala v prepoznavanje in razumevanje čustev in njihove vloge, na ustrezno ravnanje z njimi, na sprejemanje tudi neprijetnih čustev. Iskala sem načine, kako učenca spodbujati, da bo neprijetna čustva ob učenju uravnaval tako, da ga bodo vodila v reševanje problemov in premagovanje ovir, ne pa v pasivnost in izogibanje.

Neprijetna čustva so koristna. Opominjajo nas na nevarnost, nas odvrčajo od vedenjskih vzorcev, ki za nas niso dobri, sporočajo nam, da naše potrebe niso

zadovoljene. Čustveno vznemirjenje nam da energijo in nas spodbudi k vedenju, s katerim poskrbimo zase, nas motivira za spremembe. Pri učenju ustreznega ravnanja s čustvi, spretnosti uravnavanja čustev, so lahko v pomoč tudi naslednja vprašanja:

- Katero čustvo doživljam?
- Kako ga občutim v telesu, kaj razmišljam?
- Kakšen je po navadi moj odziv, ko začutim to čustvo?
- Kaj mi to čustvo želi povedati?
- Kaj v tem trenutku potrebujem?
- Kaj lahko storim, da bom zadovoljil svoje potrebe?

Kot pomoč pri zavedanju in opazovanju telesnih občutkov, čustev, misli, vedenja, sem v delo z učencem vključevala tudi enostavne **dihalne vaje, vaje čuječnosti, sproščanja**. Po njih se je učenec počutil sproščeno. Kmalu je tudi sam predlagal, da narediva kakšno vajo, ker je *»živčen, utrujen, ima slab dan, piše test ...«*. Vaje sva izvajala večinoma kot uvod v uro, po potrebi tudi med uro, če sem opazila, da je učencu padla pozornost ali se je začela kazati utrujenost. Prav tako so vaje učinkovite tudi v zaključku ure, kot priprava na nadaljnje šolsko delo v razredu, ocenjevanje znanja ipd.

Primer dihalne vaje, ki jo na primer uporabimo, ko učenec ni zbran, je raztresen, je izmenično dihanje skozi nosnici. Vaja lahko pomaga, da se učenec umiri; se v tistem trenutku osredotoči zgolj na to, s katero nosnico mora dihati. Vajo izvajamo tako, da globoko vdihnemo in nekaj trenutkov zadržimo dihanje. S palcem desne roke rahlo pritisnemo na desno nosnico, jo zapremo in izdihnemo skozi levo, nato pa vdihnemo skozi levo nosnico. Potem si z desnim prstancem zapremo levo nosnico, sprostimo desno in izdihnemo. Ponovno vdihnemo skozi desno nosnico ... Ponovimo desetkrat. Dihanje naj bo počasno in globoko, kot da bi hoteli povohati rožo. Lahko tudi zapremo oči.

Zavedanje dogajanja v danem trenutku je bistvena lastnost čuječnosti. Zavedamo se lahko telesa, dihanja, misli, čustev, zvokov, vonjev, dotikov. Čuječnost lahko služi kot način sprostitve, spoznavanja sebe, svojega mišljenja in čustvovanja. Čuječnost učencem pomaga pri boljšem osredotočanju, uravnavanju čustev in učinkovitejšemu spoprijemanju s stresom. Vaje sem

večinoma izbirala iz priročnikov *Čuječnost za otroke in najstnike* (Burdick, 2019) in *Čuječnost: kratke vaje za otroke* (2020).

Z vajami čuječnosti dobimo občutek nadzora nad svojimi občutki in mislimi ter zmožnost, da predelamo negativne čustvene izkušnje, ki jih doživljamo. Učencu sta bili posebej všeč vaji Lovljenje metulja ter Oblak misli (2020), ki spodbujata opazovanje svojih misli. Lahko jih zgolj opazujemo, ne da bi jih vrednotili kot dobre ali slabe, ali pa slabe izpustimo, »odpihnemo«, da gredo, izzvenijo. Po vajah sva z učencem opravila tudi kratko evalvacijo v obliki pogovora ali zapisa. Pri vaji Oblak misli učenca vodimo z naslednjimi navodili: »Globoko vdihni skozi nos in počasi izdihni skozi usta. Med vdihom si predstavlja, kako nad tvojo glavo nastaja oblak. Misel, ki se ti utrne, si predstavlja ujeta v oblaku, ki je nastal nad tvojo glavo. Med izdihom si predstavlja, kako oblak piha stran. Počasi se vse bolj oddaljuje in se v nekem trenutku povsem razblini.«

Učenca sem spodbujala, da se bolj osredotoča na pozitivne dogodke v svojem življenju, več pozornosti usmeri tudi na pozitivna čustva. Ob krepitvi učenca na čustvenem področju sem bila posebej pozorna na to, da je delo potekalo v zaupnem, spodbudnem in sproščenem vzdušju, da se je učenec pri izražanju svojih čustev, misli, potreb, želja in opažanj počutil varno in sprejeto.

Razvijanje tretjega gradnika učne motivacije: razumevanje sebe v učni situaciji

Izhodišče za načrtno razvijanje tretjega gradnika učne motivacije je bilo učenčevo izrazito majhno zaupanje v lastne sposobnosti ter razmišljanje o sebi, usmerjeno v obrambo občutka lastne vrednosti. Pri srečevanju z učencem sem v pogovoru pogosto zaznavala prepričanje, da je nesposoben, ter s tem povezana čustva žalosti in jeze. Učenje je v njem sprožalo neprijetna čustva, zato ga je odlagal, se mu izogibal in hitro obupal ob ovirah, kar je ponovno vodilo v neuspeh, slabe dosežke in prepričanje, da ne zmore biti uspešen.

Za učno motivacijo je pomembno razmišljanje učenca, da s trdom in izbiro pravih načinov učenja lahko napreduje, prav tako prepričanje, da zmore doseči učni cilj, če se zavzeto loti učenja, vztraja in uporabi učinkovite učne strategije. Učenec tako svojo uspešnost ali neuspešnost pripisuje dejavnikom, na katere ima vpliv, na primer pri neuspehu oceni, da se je začel učiti prepozno, med učenjem ni bil zbran ipd. Pomoč učencu sem usmerila v prepoznavanje njegovih močnih področij, spreminjanje samoomejujočih misli v spodbudne ter pomoč pri učenju in razvijanje učinkovitih učnih strategij.

Ob učenčevi nizki samopodobi in močnem prepričanju, »da nikjer nisem dober«, se pri iskanju močnih področij nisva usmerila zgolj na akademsko področje. Spodbujala sem ga k razmišljanju o različnih področjih iz vsakodnevnega življenja, na katerih bi lahko poiskal svoje sposobnosti, zanimanja, moči, talente, ki bi mu omogočali izkušnjo, da zmore biti uspešen, in razvijali prepričanje o lastni samoučinkovitosti. V sodelovanju z učitelji smo na določenih področjih načrtovali tudi začasno prilagajanje zahtevnosti učnih nalog, da jih je učenec zmogel uspešno rešiti. Ko je napredoval, se je težavnost nalog povečevala. Doživljanje uspeha je pozitivno vplivalo na učenčev občutek »zmorem«. Sporočilo učitelja, da verjame, da je učenec lahko uspešen, pomeni spodbudo in učencu pomaga, da razvija bolj pozitivna prepričanja o sebi. Pomembno je, da je pohvala usmerjena v proces, učenčev trud in vloženo delo, vztrajnost in uspešne strategije. Potrebno je veliko pozitivnih potrditev, zato je pomembno opaziti in spremljati vse male napredke in dosežke. Poiščemo lahko podobne situacije, v katerih je bil uspešen, saj to učencu dokazuje, da je sposoben in kaj vse zmore.

Spreminjanje samoomejujočih misli v spodbudne je dejavnost oziroma proces, s katerim učenca vodimo, da ozavešči svoje misli – kako vplivajo na njegovo počutje in učenje –, in mu pomagamo, da negativne misli zamenja s takimi, ki ga bodo spodbujale, opogumljale, motivirale. Uporabila sem učenčeve izjave, ki sem jih zapisovala ob srečanjih. Med pogovorom sem učenca vodila v razmišljanje, kako te negativne misli in z njimi povezana čustva vplivajo na njegovo motivacijo za učenje. Ugotavljal je, da učenje odlaga in se mu iz-

ogiba, saj je povezano z neprijetnimi čustvi, pogosto že vnaprej pričakuje, da bo neuspešen, in vedno znova dobiva dokaze, da je nesposoben. V pogovoru sva iskala načine, kako bi lahko razmišljal drugače, da bi se počutil bolje in bi mu to pomagalo pri izboljšanju učnih dosežkov. Učenec je nato na kartonček zapisal nove, spodbudne misli. Motivacijski kartonček je vse šolsko leto imel v peresnici. Koliko je učencu uspelo razmišljati na drugačen način, sva med šolskim letom spremljala tedensko. Poročal je, da »kartonček večkrat pogleda, da se spomni, kaj si lahko reče, kadar se slabo počuti; velikokrat mu to pomaga, da se zbere, nadaljuje z delom ...«. Zelo pomembno se mi je zdelo učenčevo opažanje, da se v povezavi z učenjem občutenje žalosti ne pojavlja več, predvsem ker je bilo to čustvo, ki ga je najbolj oviralo in vodilo v otopenost, pasivnost in zapiranje vase.

Preglednica 1: Spreminjanje samoomejujočih misli v spodbudne

Uspešen bom, ko bom spremenil negativne misli.	
 Samomejujoče misli	 Spodbudne misli
Žalosten sem, ker mi ne gre.	Če se potrudim, se zmorem naučiti.
Jezen sem, ker se moram iti učiti.	Zmorem se motivirati, pripraviti k učenju.
Vem, da bom preizkus pisal slabo.	Veliko sem se učil, dobro bom pisal.
Trudil sem se, pa ni v redu.	Nisem se dovolj učil ali pa se nisem učil na pravi način.
Sem nesposoben.	Vem, da imam močna področja.

Graditev učenčevega samozaupanja, krepitev prepričanj o samoučinkovitosti, spodbujanje primernih vzorcev pripisovanja (ne)uspeha in ozaveščanje načina razmišljanja v učni situaciji sem ves čas povezovala tudi z naslednjimi dejavnostmi:

- razvijanje učinkovitih učnih strategij,
- pomoč pri načrtovanju in organizaciji učenja,
- spremljanje, samoevalvacija, refleksija.

Učenca sem spodbujala, naj opredeli svoje cilje, povezane z učenjem, razmisli o svojih strategijah učenja, v čem želi napredovati, kaj izboljšati. Povedal je, da si snov prebere iz učbenika, včasih tudi večkrat, in si skoraj nič ne zapomni, zato bi se rad naučil, kako se učenja lotiti drugače, da bo uspešnejši. Učenca sem usmerjala pri učenju posameznih predmetov, učenju strategij uspešnega branja in učenja iz učbenikov, strategij predelave snovi, ugotavljala sva, kaj vpliva na boljše razumevanje in zapomnitev med učenjem ipd. Pomagala sem mu pri načrtovanju učnih aktivnosti, ob posameznih učnih vsebinah sva skupaj oblikovala namene učenja in kriterije uspešnosti, da je lažje razumel, kaj se bo učil, predvsem pa kaj bo moral znati, da bo uspešen.

Preglednica 2: Načrtovanje učenja

Uspešen bom, ko ...	Kaj potrebujem	Uspelo mi je / Ni mi uspelo
bom tedensko spremljal, poznal datume pisnih ocenjevanj znanja.	Moj koledar učenja /preglednica doma na vidnem mestu	
se bom pravočasno dogovoril z učitelji za ustna ocenjevanja ob upoštevanju datumov pisnih preizkusov.	Vpis v koledar učenja	
bom vedel, kaj se moram naučiti za ocenjevanje pri posameznem predmetu.	Učbenik, urejeni zapiski; poslušam navodila učitelja; če nisem prepričan, vprašam učitelja, sošolca	
bom izdelal časovni načrt učenja.	Razpredelnica po dnevih, načrtovan čas učenja in vsebina (poglavja, naslovi) – koliko časa potrebujem za učenje te snovi; za pomoč pravočasno prosim še učiteljico DSP	
se bom pravočasno začel učiti.	Časovni načrt učenja Motivacija ☺	

Učenca sem uvajala tudi v razmišljanje o lastnem učenju, v načrtovanje ciljev, organizacijo učenja, spremljanje in vrednotenje svojega napredka, iskanje vzrokov za uspeh in neuspeh. Opredelil je svoje cilje, povezane z učenjem, načrtoval poti za doseganje ciljev, analiziral svoje dosežke in ob ciljih, ki jih ni dosegel razmišljal, kaj bo v prihodnje spremenil, da bo uspešen. Ob vodenju je učenec počasi ozaveščal, da s trudom in izbiro pravih načinov učenja lahko napreduje, da zmore biti uspešen.

Dokazi in evalvacija

Svetovalni proces oziroma proces pomoči, ki temelji na načelih formativnega spremljanja, vključuje tudi zbiranje dokazov, ki kažejo, koliko je učenec uspešen na poti uresničevanja namenov učenja. Učenec ima svojo mapo, v katero vstavlja svoje izdelke, delovne liste, zapise ipd. Zbrano gradivo mu omogoča, da vidi svoj napredek ter spremlja in vrednoti, kako mu gre. Izdelki, ki prikazujejo njegova močna področja in uspehe, spodbujajo njegovo pozitivno doživljanje sebe.

Ugotovitve ob zaključku razvojne naloge sem oblikovala na podlagi evalvacije, v katero sem vključila pogovor z učencem ob izpolnjenem evalvacijskem vprašalniku na koncu razvojne naloge, zbrane podatke iz zapisov svetovalnih pogovorov v procesu pomoči, izdelke/dokaze iz njegove mape in poročila učiteljev, ki učenca poučujejo.

Učenec uspešneje uravnava čustva. Svoja čustva zmore razumeti in sprejeti, razume, kaj v njem sproži negativna čustva in kaj v danem trenutku potrebuje.

Sprva je na vsak najmanjši neuspeh odreagiriral tako, da se je popolnoma zaprl, sklonil glavo, prekinil s komunikacijo in večkrat tako ostal velik del ure ali celo do konca ure. Sedaj le še redko deluje na ta način in potrebuje zgolj nekaj minut, da zmore ponovno nadaljevati z delom. Večkrat pokaže svoje veselje, je nasmejan; veliko redkeje je videti otožen, tih, odsoten. Tudi iz opaznanj učiteljev je razvidno, da je učenec videti »veliko bolj zadovoljen; napredoval je v odzivnosti in komunikaciji«.

V evalvacijskem vprašalniku je učenec zelo pozitivno ocenil dejavnosti, tako svetovalne pogovore o čustvih kot vaje dihanja, čuječnosti, sproščanja.

Učenec zmore prepoznati svoja močna področja. Ima boljše samopodobo in je razvil bolj pozitivna prepričanja o sebi. Aktivneje **sodeluje** pri pouku, časovno **načrtuje in spremlja učenje**, tudi samoiniciativno prosi za pomoč pri učenju in pripravi na ocenjevanje. Postal je samostojnejši, bolj zavzeto se loti učenja in vztraja. Ob posameznih neuspehih je manj ranljiv, saj jih ne povezuje z občutkom lastne vrednosti. Verjame, da s trudom ter izbiro pravih načinov učenja in razmišljanja lahko napreduje.

6. razred	8. razred
	

Slika 3: Primerjava razmišljanja o sebi v 6. razredu in na koncu šolskega leta v 8. razredu. Vir: Ksenija Mlekuž, 2024.

18. 5. 2023

Kako se počutim pri učenju:

Zadovoljen sem – potrduil sem se, načrtoval učenje in se držal načrta; uspelo mi bo.

0	1	2	3	4
nikoli	redko	včasih	pogosto	skoraj vedno

Ponosen sem, ker sem pri učenju uspešnejši, napredujem.

0	1	2	3	4
nikoli	redko	včasih	pogosto	skoraj vedno

Strah me je, da bom dobil slabo oceno.

0	1	2	3	4
nikoli	redko	včasih	pogosto	skoraj vedno

Jezen sem, ko se moram učiti

0	1	2	3	4
nikoli	redko	včasih	pogosto	skoraj vedno

Žalosten sem, ker nisem nikjer uspešen.

0	1	2	3	4
nikoli	redko	včasih	pogosto	skoraj vedno

Slika 4: Ocena počutja pri učenju ob zaključku razvojne naloge – 9. razred.
Vir: Ksenija Mlekuž, 2024.

Sklep

Učenje uravnavanja čustev, razvijanje pozitivnih prepričanj o sebi, pomoč pri organizaciji učenja, usmerjanje k spremljanju učenja in vrednotenju napredka je zelo pozitivno vplivalo na učenčev občutek »zmorem« in motivacijo za učenje. Načrtni razvoj motivacijskih gradnikov ter spodbujanje pozitivnega odnosa do učenja sta učenca usmerjala v kakovostnejše učenje.

Ob formativnem spremljanju učenca sem bolj poglobljeno prepoznavala njegove specifične potrebe in se natančneje usmerjala v področja, na katerih je potreboval pomoč. Formativno spremljanje je tako prispevalo k boljši strukturiranosti in sistematičnosti ter s tem učinkovitosti procesa pomoči. ■

Viri in literatura

- Bizjak, C., Rajh, S., Bačnik, A., Hajdinjak, M., Majer Kovačič, J., in Vrabič, N. (2022). *Spodbujanje motiviranosti za globinsko učenje*. Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/Odnos_do_ucenja_prirocnik.pdf
- Burdick, D. (2019). *Čuječnost za otroke in najstnike*. Družinski in terapevtski center Pogled.
- Boričević Maršanić, V., in Selak Bagarić, E. (2020). *Čuječnost: kratke vaje za otroke*. Center za krepitev zdravja. <https://www.zd-kranj.si/data/files/1596016502.pdf>
- Jurišević, M. (2012). *Motiviranje učencev v šoli*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Jurišević, M. (2006). *Učna motivacija in razlike med učenci*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Kobal Grum, D., in Musek, J. (2009). *Perspektive motivacije*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Marentič Požarnik, B. (2019). *Psihologija učenja in pouka: od poučevanja k učenju*. DZS.